HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

31 ianuarie 2008 *

În cauza C-380/05,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Consiglio di Stato (Italia), prin Decizia din 19 aprilie 2005, primită de Curte la 18 octombrie 2005, în procedura

Centro Europa 7 Srl

împotriva

Ministero delle Comunicazioni e Autorità per le garanzie nelle comunicazioni,

Direzione generale per le concessioni e le autorizzazioni del Ministero delle Comunicazioni,

* Limba de procedură: italiana.

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul K. Lenaerts (raportor), președinte de cameră, domnul G. Arestis, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii J. Malenovský și T. von Danwitz, judecători,

avocat general: domnul M. Poiares Maduro,
grefier: domnul B. Fülöp, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 30 noiembrie 2006,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Centro Europa 7 Srl, de A. Pace, R. Mastroianni și O. Grandinetti, avvocati;

— pentru guvernul italian, de domnul I. M. Braguglia, în calitate de agent, asistat de domnul P. Gentili, avvocato dello Stato;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de domnii F. Benyon, E. Traversa, M. Shotter și F. Amato, în calitate de agenți, asistați de L. G. Radicati di Brozolo, avvocato,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 12 septembrie 2007,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea, în domeniul difuzării programelor de televiziune prin unde radio la nivel național, a prevederilor Tratatului CE referitoare la libertatea de a presta servicii și la concurență, a prevederilor Directivei 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru) (JO L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195, denumită în continuare „directiva-cadru"), a prevederilor Directivei 2002/20/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind autorizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice (Directiva privind autorizarea) (JO L 108, p. 21, Ediție specială, 13/vol. 35, p.183, denumită în continuare „Directiva privind autorizarea") și a prevederilor Directivei 2002/77/CE a Comisiei din 16 septembrie 2002 privind concurența pe piețele de rețele și servicii de comunicații electronice (JO L 249, p. 21, Ediție specială, 08/vol. 01, p. 132, denumită în continuare „Directiva «concurență»"), precum și a articolului 10 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950 (denumită în continuare „CEDO"), în măsura în care articolul 6 UE face referire la aceasta.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între societatea Centro Europa 7 Srl (denumită în continuare „Centro Europa 7"), pe de o parte, și Ministero delle Comunicazioni și Autorità per le garanzie nelle comunicazioni, precum și Direzione generale per le concessioni e le autorizzazioni del Ministero delle Comunicazioni (denumite în continuare, împreună, „intimatele din acțiunea principală"), pe de altă parte.

Cadrul juridic

Legislația comunitară

3 Noul cadru de reglementare comun pentru serviciile de comunicații electronice, pentru rețelele de comunicații electronice, precum și pentru infrastructurile și serviciile asociate (denumit în continuare „NCRC") cuprinde directiva-cadru și patru directive speciale, între care Directiva privind autorizarea, completate de Directiva „concurență".

Directiva-cadru

4 Potrivit articolului 1 alineatul (1) din directiva-cadru:

„Prezenta directivă stabilește un cadru armonizat pentru reglementarea serviciilor de comunicații electronice, a rețelelor de comunicații electronice, a infrastructurilor și a serviciilor asociate. Directiva prevede sarcini pentru autoritățile naționale de reglementare și stabilește o serie de proceduri care să asigure o aplicare armonizată a cadrului de reglementare pe teritoriul Comunității".

5 Articolul 1 alineatul (3) din această directivă prevede:

„Prezenta directivă, precum și directivele speciale nu aduc atingere măsurilor luate la nivel național sau comunitar, în conformitate cu legislația comunitară, care urmăresc atingerea unor obiective de interes general, în special în ceea ce privește reglementarea conținutului și a politicii audiovizualului.”

6 Articolul 2 din directiva-cadru prevede:

„În sensul prezentei directive:

(a) «rețea de comunicații electronice» înseamnă sisteme de transmisie […] care permit transmiterea semnalelor prin cablu, unde radio, prin mijloace optice sau prin alte mijloace electromagnetice, inclusiv rețele de satelit, rețele terestre fixe […] și mobile, […] rețelele utilizate pentru difuzarea programelor de radio și televiziune și rețelele de televiziune prin cablu, indiferent de tipul de informație transmisă;

[…]

(c) «serviciu de comunicații electronice» înseamnă serviciul furnizat de obicei contra cost și care constă în totalitate sau în principal în transmiterea de semnale prin rețele de comunicații electronice, inclusiv serviciile de telecomunicații și serviciile de transmisie prin rețele utilizate pentru radiodifuziune […]

[…]”.

7 Articolul 8 din directiva-cadru, intitulat „Obiective generale și principii de reglementare”, prevede:

„1. Statele membre se asigură că, la îndeplinirea sarcinilor de reglementare prevăzute de prezenta directivă și de directivele speciale, autoritățile naționale de reglementare iau toate măsurile rezonabile care vizează atingerea obiectivelor prevăzute la alineatele (2), (3) și (4). Aceste măsuri sunt proporționale cu obiectivele respective.

[…]

2. Autoritățile naționale de reglementare promovează concurența în furnizarea rețelelor de comunicații electronice, a serviciilor de comunicații electronice și a serviciilor și infrastructurilor asociate, în special:

[…]

(b) asigurându-se că nu există niciun fel de denaturare sau restricție a concurenței în sectorul comunicațiilor electronice,

[…]

(d) încurajând utilizarea eficientă și asigurând o gestionare eficientă a frecvențelor radio și a resurselor de numerotare.

3. Autoritățile naționale de reglementare contribuie la dezvoltarea pieței interne, *inter alia*:

(a) eliminând obstacolele rămase în ceea ce privește furnizarea rețelelor de comunicații electronice, a infrastructurilor și a serviciilor asociate și a serviciilor de comunicații electronice la nivel european;

[…]”.

8 Articolul 9 alineatul (1) din directiva-cadru prevede că „[s]tatele membre asigură gestionarea eficientă a frecvențelor radio pentru servicii de comunicații electronice pe teritoriul lor” și că „alocarea și atribuirea frecvențelor radio de către autoritățile naționale de reglementare se bazează pe criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale”.

9 Articolul 28 alineatul (1) din directiva-cadru precizează că „[s]tatele membre adoptă și publică actele cu putere de lege și actele administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 24 iulie 2003” și că acestea „pun în aplicare aceste dispoziții de la 25 iulie 2003”.

Directiva privind autorizarea

10 Articolul 1 din Directiva privind autorizarea prevede:

„1. Scopul prezentei directive este de a realiza o piață internă în domeniul rețelelor și serviciilor de comunicații electronice, prin armonizarea și simplificarea normelor și a condițiilor de autorizare, în vederea facilitării furnizării acestora pe întreg teritoriul Comunității.

2. Prezenta directivă se aplică autorizațiilor pentru furnizarea rețelelor și a serviciilor de comunicații electronice."

11 Articolul 2 alineatul (1) din Directiva privind autorizarea prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică definițiile stabilite la articolul 2 din Directiva 2002/21/CE (directiva-cadru)."

12 Potrivit articolului 2 alineatul (2) litera (a) din Directiva privind autorizarea, „autorizație generală" înseamnă „un cadru legal instituit de un stat membru care garantează drepturi privind furnizarea de rețele și servicii de comunicații electronice și stabilește obligații specifice sectorului, care se pot aplica tuturor sau anumitor tipuri de rețele și servicii de comunicații electronice, în conformitate cu prezenta directivă".

13 Articolul 3 din Directiva privind autorizarea, intitulat „Autorizația generală pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice”, prevede:

„1. Statele membre garantează libertatea de a furniza rețele și servicii de comunicații electronice sub rezerva condițiilor stabilite de prezenta directivă. În acest scop, statele membre nu împiedică nicio întreprindere să furnizeze rețele și servicii de comunicații electronice, cu excepția cazului în care acest lucru este necesar pe baza motivelor stabilite la articolul 46 alineatul (1) din tratat.

2. Furnizarea de rețele de comunicații electronice și furnizarea de servicii de comunicații electronice pot, fără a aduce atingere obligațiilor specifice menționate la articolul 6 alineatul (2) sau drepturilor de utilizare menționate la articolul 5, să fie supuse numai unei autorizări generale. Întreprinderii în cauză i se poate solicita să prezinte o notificare, dar nu poate fi obligată să obțină o decizie explicită sau orice alt act administrativ al autorității naționale de reglementare înainte de a-și exercita drepturile ce decurg din autorizație. După primirea notificării, dacă este necesar, o întreprindere își poate începe activitatea, după caz, sub rezerva dispozițiilor aplicabile drepturilor de utilizare menționate la articolele 5, 6 și 7.

[…]”

14 Articolul 5 din Directiva privind autorizarea, intitulat „Drepturile de utilizare a frecvențelor radio și a numerelor”, are următorul cuprins:

„1. Atunci când este posibil, în special în cazurile în care riscul unui bruiaj dăunător este neglijabil, statele membre nu condiționează utilizarea frecvențelor radio de acordarea drepturilor individuale de utilizare, ci includ condițiile de utilizare a acestor frecvențe radio în autorizația generală.

2. Atunci când este necesar să se acorde drepturi individuale de utilizare pentru frecvențe radio și numere, statele membre acordă aceste drepturi, la cerere, oricărei întreprinderi care furnizează sau folosește rețele sau servicii în cadrul autorizației generale, sub rezerva dispozițiilor articolelor 6, 7 și 11 alineatul (1) litera (c) din prezenta directivă și a oricăror alte norme care garantează utilizarea eficientă a resurselor în cauză în conformitate cu [directiva-cadru].

Fără a aduce atingere criteriilor și procedurilor specifice adoptate de statele membre privind acordarea drepturilor de utilizare a frecvențelor radio furnizorilor de servicii de programe de radio și de televiziune în vederea îndeplinirii obiectivelor de interes general în conformitate cu legislația comunitară, astfel de drepturi de utilizare se acordă prin proceduri deschise, transparente și nediscriminatorii […]

[…]

5. Statele membre nu limitează numărul de drepturi de utilizare care se acordă, cu excepția cazului în care este necesară garantarea utilizării eficiente a frecvențelor radio în conformitate cu articolul 7."

15 Articolul 7 din Directiva privind autorizarea, intitulat „Procedura de limitare a numărului de drepturi de utilizare acordate pentru frecvențele radio", prevede:

„1. Atunci când un stat membru analizează posibilitatea de a limita numărul de drepturi de utilizare pe care le acordă pentru frecvențele radio, acesta trebuie în special:

(a) să ia în considerare în mod corespunzător nevoia de a crește la maximum beneficiile pentru utilizatori și de stimulare a concurenței;

[…]

(c) să publice și să motiveze toate deciziile privind limitarea acordării drepturilor de utilizare;

(d) după stabilirea procedurii, să formuleze o invitație în vederea prezentării solicitărilor pentru acordarea drepturilor de utilizare și

(e) să revizuiască limitarea la intervale rezonabile sau la cererea rezonabilă a întreprinderilor în cauză.

[…]

3. Atunci când acordarea drepturilor de utilizare pentru frecvențele radio trebuie limitată, statele membre acordă astfel de drepturi în funcție de criterii de selecție care trebuie să fie obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale. Toate aceste criterii de selecție trebuie să ia în considerare în mod corespunzător îndeplinirea obiectivelor articolului 8 din [directiva-cadru].

[…]”

16 Articolul 17 din Directiva privind autorizarea, intitulat „Autorizații existente”, are următorul cuprins:

„1. Statele membre adaptează autorizațiile deja existente la data intrării în vigoare a prezentei directive la dispozițiile prezentei directive până la data aplicării menționată la articolul 18 alineatul (1) al doilea paragraf.

[…]”

17 Articolul 18 alineatul (1) din Directiva privind autorizarea precizează că „[s]tatele membre adoptă și publică actele cu putere de lege și actele administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 24 iulie 2003” și că acestea „aplică aceste dispoziții începând cu 25 iulie 2003”.

Directiva „concurență”

18 Din articolul 1 punctele 1 și 3 reiese că Directiva „concurență” se aplică rețelelor și serviciilor de comunicații electronice, astfel cum sunt definite la articolul 2 literele (a) și (c) din directiva-cadru.

19 Articolul 2 din Directiva „concurență”, intitulat „Drepturi speciale și exclusive pentru rețelele de comunicații electronice și serviciile de comunicații electronice”, prevede:

„1. Statele membre nu acordă și nici nu mențin în vigoare drepturi exclusive sau speciale de instalare și/sau furnizare de rețele de comunicații electronice sau de furnizare de servicii de comunicații electronice accesibile publicului.

2. Statele membre adoptă toate măsurile necesare pentru a se asigura că orice întreprindere are dreptul de a furniza servicii de comunicații electronice sau de a instala, extinde sau furniza rețele de comunicații electronice.

[…]

4. Statele membre garantează că autorizația generală acordată unei întreprinderi pentru furnizarea de servicii de comunicații electronice sau pentru instalarea și/sau furnizarea de rețele de comunicații electronice, precum și condițiile aferente autorizării se bazează pe criterii obiective, nediscriminatorii, proporționale și transparente.

[…]”

20 Articolul 4 din Directiva „concurență”, intitulat „Drepturile de utilizare a frecvențelor”, prevede:

„Fără a aduce atingere criteriilor și procedurilor specifice adoptate de statele membre cu privire la acordarea de drepturi de utilizare a frecvențelor radio pentru furnizorii de servicii cu conținut de emisiuni de radio sau televiziune, având în vedere îndeplinirea unor obiective de interes general în conformitate cu dreptul comunitar:

1. statele membre nu acordă drepturi speciale sau exclusive de utilizare a frecvențelor radio pentru furnizarea de servicii de comunicații electronice;

2. alocarea frecvențelor radio pentru serviciile de comunicații electronice se bazează pe criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale.”

21 Potrivit articolului 9 din Directiva „concurență”:

„Statele membre pun la dispoziția Comisiei, până la 24 iulie 2003 cel târziu, informațiile care să permită Comisiei să confirme aducerea la îndeplinire a dispozițiilor prezentei directive.”

Legislația națională

Legea nr. 249 din 31 iulie 1997

22 Legea nr. 249 din 31 iulie 1997 (supliment ordinar la GURI nr. 177 din 31 iulie 1997, denumită în continuare „Legea nr. 249/1997”), care a intrat în vigoare la 1 august 1998, a instituit Autorità per le garanzie nelle comunicazioni (Autoritatea pentru Garanții în domeniul Comunicațiilor, denumită în continuare „Autorità”).

23 Articolul 2 alineatul 6 din Legea nr. 249/1997 impunea limite în ceea ce privește concentrările în sectorul difuzării programelor de televiziune, interzicând aceluiași operator să fie titular al unor concesiuni care să îi permită emiterea, la scară națională, pe mai mult de 20 % din canalele de televiziune care operează pe frecvențe radio hertziene.

24 Articolul 3 din Legea nr. 249/1997 prevedea la alineatul 1 posibilitatea operatorilor autorizați să emită în temeiul cadrului juridic anterior de a continua să emită la nivel național și local până la acordarea de noi concesiuni sau până la respingerea cererilor de noi concesiuni, dar, în orice caz, nu mai târziu de 30 aprilie 1998.

25 Articolul 3 alineatul 2 din Legea nr. 249/1997 prevedea adoptarea de către Autorità a unui plan național de atribuire a frecvențelor radio pentru difuzarea programelor de televiziune (denumit în continuare „planul național de atribuire a frecvențelor radio”) până cel târziu la 31 ianuarie 1998 și, în temeiul planului respectiv, atribuirea de noi concesiuni până cel târziu la 30 aprilie 1998.

26 Din indicațiile cuprinse în decizia de trimitere și confirmate de observațiile guvernului italian și ale Comisiei Comunităților Europene reiese că planul național de atribuire a frecvențelor radio a fost adoptat la 30 octombrie 1998 prin Decizia nr. 68/98 emisă de Autorità și că aceasta din urmă a adoptat, prin Decizia nr. 78/98 din 1 decembrie 1998, regulamentul privind condițiile și modalitățile de acordare a concesiunilor pentru difuzarea programelor de televiziune pe frecvențe radio hertziene analogice.

27 Legea nr. 249/1997 prevedea la articolul 3 alineatul 6 un regim tranzitoriu pentru canalele de televiziune naționale existente și care depășesc limitele referitoare la concentrări impuse de articolul 2 alineatul 6 din această lege (denumite în continuare „canale excedentare"), permițându-le canalelor menționate să emită în continuare pe frecvențe radio hertziene cu titlu tranzitoriu, după 30 aprilie 1998, cu respectarea obligațiilor care le revin canalelor concesionare, cu condiția ca emisiunile să fie difuzate în același timp prin satelit sau prin cablu.

28 În temeiul articolului 3 alineatul 7 din Legea nr. 249/1997, respectivei Autorità i s-a încredințat stabilirea termenului în care, având în vedere creșterea efectivă și importantă a numărului utilizatorilor de programe prin cablu sau prin satelit, canalele excedentare trebuiau să își difuzeze programele exclusiv prin satelit sau prin cablu, renunțând la frecvențele radio hertziene.

29 Din indicațiile cuprinse în decizia de trimitere și confirmate de observațiile guvernului italian și ale Comisiei reiese că, prin Hotărârea nr. 466 din 20 noiembrie 2002, pronunțată de Corte costituzionale (GURI din 27 noiembrie 2002), acest termen a fost stabilit la 31 decembrie 2003.

Legea nr. 66 din 20 martie 2001

30 Din înscrisurile de la dosar reiese că, în temeiul Decretului-lege nr. 5 din 23 ianuarie 2001 (GURI nr. 19 din 24 ianuarie 2001, p. 5), devenit lege și modificat prin Legea nr. 66 din 20 martie 2001 (GURI nr. 70 din 24 martie 2001, p. 3), operatorii care desfășoară în mod legal activitatea de difuzare a programelor de televiziune pe frecvențe radio hertziene au fost autorizați să emită în continuare până la punerea în aplicare a planului național de atribuire a frecvențelor radio pentru televiziunea digitală.

Legea nr. 43 din 24 februarie 2004 și Legea nr. 112 din 3 mai 2004

31 Articolul 1 din Decretul-lege nr. 352 din 24 decembrie 2003 (GURI nr. 300 din 29 decembrie 2003, p. 4, denumit în continuare „Decretul-lege nr. 352/2003"), devenit lege și modificat prin Legea nr. 43 din 24 februarie 2004 (GURI nr. 47 din 26 februarie 2004, p. 4), a autorizat canalele excedentare să își continue emisiile în rețele de difuzare a programelor de televiziune în modurile analogic și digital până la finalizarea unei anchete privind dezvoltarea canalelor de televiziune digitale.

32 Legea nr. 112 din 3 mai 2004 (supliment ordinar la GURI nr. 82 din 5 mai 2004, denumită în continuare „Legea nr. 112/2004") a prevăzut diferitele etape de lansare a fazei de emisie în mod digital pe frecvențe radio hertziene.

33 Articolul 23 din Legea nr. 112/2004 prevede:

„1. Până la realizarea planului național de atribuire a frecvențelor radio de televiziune în tehnică digitală, operatorii care desfășoară cu orice titlu activități de difuzare

a programelor de televiziune la nivel național sau local care îndeplinesc condițiile necesare pentru obținerea autorizației de experimentare a emiterii în tehnică digitală hertziană, în temeiul […] Decretului-lege nr. 5 [din 23 ianuarie 2001], devenit, cu modificări, Legea nr. 66 [din 20 martie 2001], pot să efectueze experimentările în discuție, inclusiv prin redifuzare simultană a programelor difuzate deja în analogic, până la conversia completă a rețelelor, precum și să solicite, începând de la intrarea în vigoare a prezentei legi, […] licențele și autorizațiile necesare pentru a trece la emiterea în tehnică digitală hertziană.

2. Experimentarea emiterii în tehnică digitală poate fi realizată prin intermediul instalațiilor care funcționează în mod legal în tehnică analogică la data intrării în vigoare a prezentei legi.

3. Pentru a permite constituirea rețelelor digitale, transferurile de instalații sau de ramuri ale întreprinderii între operatori care desfășoară în mod legal o activitate de difuzare a programelor de televiziune la nivel național sau local sunt autorizate, cu condiția ca achizițiile să fie destinate difuzării în tehnică digitală.

[…]

5. Începând de la data intrării în vigoare a prezentei legi, licența de operator de canal de televiziune este acordată, la cerere, persoanelor care desfășoară în mod legal activitatea de difuzare a programelor de televiziune în temeiul unei concesiuni sau în temeiul autorizației generale vizate la alineatul 1, cu condiția ca acestea să demonstreze că au atins o acoperire de cel puțin 50 % din populația sau din zona de influență locală.

[…]

9. Pentru a facilita conversia sistemului de la tehnica analogică la tehnica digitală, difuzarea programelor de televiziune continuă prin exploatarea instalațiilor în mod legal în funcțiune la data intrării în vigoare a prezentei legi […]"

Acțiunea principală și întrebările preliminare

34 Litigiul din acțiunea principală se referă la repararea prejudiciului pe care Centro Europa 7 susține că l-a suferit ca urmare a faptului că nu i-au fost atribuite, de către intimatele din acțiunea principală, frecvențe radio de emisie pentru difuzarea programelor de televiziune prin unde radio în mod analogic.

35 La 28 iulie 1999, autoritățile italiene competente au acordat societății Centro Europa 7, în temeiul Legii nr. 249/1997, o concesiune pentru difuzarea programelor de televiziune prin unde radio la nivel național prin care aceasta era autorizată să instaleze și să exploateze o rețea de difuzare a programelor de televiziune în tehnică analogică. Concesiunea făcea trimitere, în ceea ce privește atribuirea frecvențelor radio, la planul național de atribuire a frecvențelor radio, care a fost adoptat la 30 octombrie 1998. Potrivit instanței de trimitere, planul menționat nu a fost totuși pus în aplicare, astfel încât, cu toate că dispune de o concesiune, Centro Europa 7 nu a fost niciodată în măsură să emită, nefiindu-i atribuite frecvențe radio.

36 Centro Europa 7 a sesizat Tribunale amministrativo regionale del Lazio cu o cerere care urmărea în special recunoașterea dreptului său de a obține atribuirea frecvențelor radio și repararea prejudiciului suferit.

37 Tribunalul menționat a respins această cerere prin Hotărârea din 16 septembrie 2004.

38 Din decizia de trimitere reiese că, în cadrul căii de atac formulate de Centro Europa 7 împotriva acestei hotărâri în fața Consiglio di Stato, intimatele din acțiunea principală invocă în special Legea nr. 112/2004.

39 Deși precizează, în decizia menționată, că își limitează analiza la cererea în reparare formulată de Centro Europa 7 și nu urmărește să se pronunțe în acest stadiu cu privire la cererea de acordare de frecvențe radio, Consiglio di Stato atrage atenția că neatribuirea de frecvențe radio către Centro Europa 7 a avut drept cauză factori de natură esențialmente legislativă.

40 Acesta amintește că articolul 3 alineatul 2 din Legea nr. 249/1997 le permitea „ocupanților de fapt" ai frecvențelor radio, autorizați să își desfășoare activitatea în temeiul regimului anterior, să emită în continuare până la acordarea de noi concesiuni sau până la respingerea cererilor de noi concesiuni și, în orice caz, cel târziu până la 30 aprilie 1998.

41 Acesta amintește de asemenea că articolul 3 alineatul 7 din Legea nr. 249/1997 autoriza continuarea emisiilor menționate și făcea trimitere la Autorità pentru stabilirea unei date limită, cu singura condiție ca emisiunile să fie difuzate în același timp pe frecvențe radio hertziene și prin satelit sau prin cablu. În lipsa unei date stabilite de Autorità, Corte costituzionale a stabilit la 31 decembrie 2003 data la care programele difuzate de canalele excedentare ar fi trebuit să fie difuzate exclusiv prin satelit sau prin cablu, astfel încât, potrivit instanței de trimitere, ar fi fost eliberate frecvențele radio care trebuiau atribuite societății Centro Europa 7.

42 Potrivit instanței de trimitere, acest termen nu a fost totuși respectat ca urmare a intervenției legiuitorului național, întrucât articolul 1 din Decretul-lege nr. 352/2003, devenit Legea nr. 43 din 24 februarie 2004, a prorogat activitatea canalelor excedentare până la finalizarea unei anchete a Autorità privind dezvoltarea canalelor de televiziune digitale, iar ulterior, ca urmare a Legii nr. 112/2004, având în vedere în special articolul 23 alineatul 5.

43 Legea nr. 112/2004 ar fi prelungit, printr-un mecanism de autorizare generală, posibilitatea canalelor excedentare de a emite în continuare pe frecvențe radio hertziene până la punerea în aplicare a planului național de atribuire a frecvențelor radio pentru televiziunea digitală, astfel încât aceste canale nu au fost ținute să elibereze frecvențele radio destinate a fi atribuite persoanelor titulare de concesiuni.

44 Această lege a avut, așadar, drept efect, potrivit instanței de trimitere, faptul că frecvențele radio destinate a fi atribuite persoanelor titulare de concesiuni în mod analogic nu au fost eliberate, iar alți operatori decât cei care emiteau de fapt pe frecvențe radio hertziene au fost împiedicați să participe la experimentarea televiziunii digitale.

45 Întrucât Centro Europa 7 a contestat conformitatea Decretului-lege nr. 352/2003 și a Legii nr. 112/2004 cu dreptul comunitar, Consiglio di Stato ridică problema conformității legislației italiene, începând de la Legea nr. 249/1997, cu prevederile tratatului privind libertatea de a presta servicii și concurența, cu articolul 8 și cu articolul 9 alineatul (1) din directiva-cadru, cu articolele 5, 7 și 17 din Directiva privind autorizarea, precum și cu principiul pluralismului surselor de informare, prevăzut la articolul 10 din CEDO, ca principiu general al dreptului comunitar.

46 În acest context, Consiglio di Stato a hotărât să suspende judecata și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 10 din CEDO, la care face trimitere articolul 6 din Tratatul [UE], garantează pluralismul extern al informației în sectorul difuzării programelor de televiziune, astfel încât statele membre sunt ținute să garanteze un pluralism efectiv și o concurență efectivă în acest sector, întemeiată pe un sistem antitrust care să garanteze, în funcție de dezvoltarea tehnologică, accesul la canale și pluralitatea operatorilor, fără a fi posibil să se considere licite situațiile de duopol de pe piață?

2) Prevederile Tratatului [...] care garantează libertatea de a presta servicii și concurența, astfel cum sunt interpretate de Comisie în Comunicarea interpretativă din 29 aprilie 2000 privind concesiunile în dreptul comunitar, impun ca aceste concesiuni să fie acordate potrivit unor principii de natură să asigure un tratament nediscriminatoriu și egalitar, transparența, proporționalitatea și respectarea drepturilor particularilor? Dispozițiile dreptului italian prevăzute la articolul 3 alineatul 7 din Legea nr. 249/1997 și la articolul 1 din Decretul-lege [nr. 352/2003] sunt contrare respectivelor prevederi și principii ale tratatului, prin faptul că au permis unor persoane care exploatează canale de difuzare a programelor de televiziune «care depășesc» limitele antitrust să își desfășoare în continuare activitatea, fără întrerupere, cu excluderea operatorilor precum societatea apelantă, care, deși titulară a concesiunii respective, obținută ca urmare a unei proceduri legale de cerere de ofertă, nu au putut desfășura activitatea care face obiectul concesiunii întrucât nu le-au fost atribuite frecvențe radio (din cauza insuficienței sau rarității acestora, care rezultă din această continuare a exploatării de către titularii de canale denumite excedentare)?

3) Articolul 17 din [...] Directiva privind autorizarea determina eficacitatea directă a acesteia în ordinea juridică internă, începând de la 25 iulie 2003, și impunea

statului membru care ar fi acordat concesiuni pentru activitatea de difuzare a programelor de televiziune (cuprinzând dreptul de a instala rețele, de a furniza servicii de comunicație electronică sau dreptul de a utiliza frecvențe radio) să pună aceste concesiuni în conformitate cu reglementarea comunitară? Această obligație presupunea necesitatea de a atribui în mod efectiv frecvențele radio necesare pentru desfășurarea [acestei] activități?

4) Prin faptul că prevăd proceduri publice, transparente și nediscriminatorii (articolul 5), care să se desfășoare în baza unor criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale (articolul 9), articolul 9 din [...] directiva-cadru și articolul 5 din Directiva privind autorizarea se opun unui regim de autorizare generală, prevăzut de dreptul național (articolul 23 alineatul 5 din Legea nr. 112/2004), care, permițând menținerea unor canale denumite «excedentare», care nu au făcut obiectul unei selecții pe cale de licitație, ajunge să lezeze drepturile de care se bucură alte întreprinderi în temeiul reglementării comunitare (articolul 17 alineatul (2) din [...] Directiva privind autorizarea), întreprinderi care, deși au câștigat licitații publice, sunt împiedicate să își desfășoare activitatea?

5) Articolul 9 din [directiva-cadru], articolul 5 alineatul (2) al doilea paragraf și articolul 7 alineatul (3) din Directiva privind autorizarea și articolul 4 din [Directiva «concurență»] impuneau statelor membre să pună capăt, cel puțin începând de la 25 iulie 2003 (articolul 17 din Directiva privind autorizarea) unei situații de ocupare de fapt a frecvențelor radio (exploatarea unor instalații fără concesiune sau autorizație acordată ca urmare a unei proceduri de selecție), având în vedere activitatea de difuzare a programelor de televiziune astfel cum era desfășurată, astfel încât să nu permită ca această activitate să se desfășoare în lipsa oricărei planificări corecte a difuzării hertziene, în pofida oricărei logici de dezvoltare a pluralismului și în contradicție cu aceleași concesiuni pe care statul membru le-a acordat prin intermediul unei proceduri publice?

6) Derogarea prevăzută la articolul 5 alineatul (2) al doilea paragraf din [...] Directiva privind autorizarea și la articolul 4 din [Directiva «concurență»] putea și poate fi invocată de statul membru exclusiv în favoarea pluralismului informației și pentru a garanta protejarea diversității culturale sau lingvistice, iar nu în beneficiul exploatanților de canale care depășesc limitele antitrust prevăzute deja de reglementarea națională?

7) Statul membru trebuie să indice, pentru a invoca derogarea prevăzută la articolul 5 din Directiva [privind autorizarea], care sunt obiectivele urmărite efectiv de prevederea derogatorie națională?

8) Această derogare se poate aplica, în afara cazului concesionarului serviciului public de difuzare a programelor de televiziune (RAI în Italia), și în beneficiul operatorilor privați care nu au participat cu succes la proceduri de selecție și în detrimentul întreprinderilor care, dimpotrivă, au obținut o concesiune prin intermediul unei proceduri de achiziție publică?

9) Ansamblul normelor care decurg din dreptul comunitar primar și derivat, care urmăresc garantarea unei concurențe efective («workable competition») și în sectorul pieței difuzării programelor de televiziune, nu ar fi trebuit să îi impună legiuitorului național să evite suprapunerea prorogării vechiului regim tranzitoriu [aplicabil difuzării analogice] care a însoțit începutul sistemului digital hertzian, din moment ce numai în cazul renunțării la emisiunile analogice hertziene (și, în consecință, al trecerii generalizate la digital) ar fi posibilă realocarea frecvențelor radio eliberate pentru diverse utilizări, în timp ce, în cazul simplei treceri la digital hertzian, se riscă agravarea problemei raritățiifrecvențelor radio disponibile ca urmare a difuzării programelor de televiziune analogice și digitale în mod simultan?

10) În sfârșit, protejarea pluralismului surselor de informare și a concurenței în sectorul difuzării programelor de televiziune, garantată de dreptul european, este asigurată de o legislație națională – precum Legea nr. 112/2004 – care prevede o nouă limită de 20 % a resurselor, calculată pe o nouă bază [SCI, a se vedea articolul 2 litera (g) și articolul 15 din Legea nr. 112/2004] foarte largă, care include de asemenea activități care nu au niciun impact asupra pluralismului surselor de informare, în timp ce, pentru a defini «piața relevantă», în dreptul concurenței se face în mod normal distincție între piețele din sectorul televiziunii și chiar între televiziunea cu plată și televiziunea fără plată [a se vedea, între altele, Decizia Comisiei din 21 martie 2000 privind declararea compatibilității cu piața comună a unei concentrări în Cazul COMP/JV.37 – BSkyB/KirchPayTV în temeiul Regulamentului (CEE) nr. 4064/89 al Consiliului și Decizia Comisiei din 2 aprilie 2003 privind declararea unei concentrări drept compatibilă cu piața comună și cu Acordul SEE, cazul COMP/M.2876 – Newscorp/Telepiù]?"

Cu privire la întrebările preliminare

47 Prin intermediul întrebărilor formulate, instanța de trimitere solicită Curții, în esență, să se pronunțe cu privire la interpretarea prevederilor tratatului referitoare la libertatea de a presta servicii și la libera concurență, a prevederilor directivei-cadru, ale Directivei privind autorizarea, ale Directivei „concurență", precum și ale articolului 10 din CEDO, în măsura în care articolul 6 UE face trimitere la aceasta.

Cu privire la competența Curții și la admisibilitatea întrebărilor preliminare

48 Cu titlu preliminar, trebuie să se constate în primul rând că, prin intermediul unora dintre întrebările sale, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la conformitatea cu dreptul comunitar a anumitor prevederi din legislația italiană pertinentă în prezenta cauză.

49 Or, nu este de competența Curții, în cadrul procedurii preliminare, să aprecieze conformitatea unei legislații naționale cu dreptul comunitar, nici să interpreteze acte cu putere de lege sau acte administrative naționale (a se vedea Hotărârea din 9 septembrie 2003, Jaeger, C-151/02, Rec., p. I-8389, punctul 43, precum și Hotărârea din 23 martie 2006, Enirisorse, C-237/04, Rec., p. I-2843, punctul 24 și jurisprudența citată).

50 Totuși, Curtea a statuat în mod repetat că este competentă să furnizeze instanței de trimitere toate elementele de interpretare a dreptului comunitar care îi pot permite acesteia să aprecieze o asemenea conformitate în vederea soluționării cauzei cu care este sesizată (a se vedea în special Hotărârea din 15 decembrie 1993, Hünermund și alții, C-292/92, Rec., p. I-6787, punctul 8, și Hotărârea Enirisorse, citată anterior, punctul 24).

51 Curtea este competentă, așadar, în prezenta cauză, să își limiteze analiza la prevederile dreptului comunitar, furnizând o interpretare a acestora care să fie utilă instanței de trimitere, căreia îi revine obligația de a aprecia conformitatea actelor legislative naționale cu dreptul comunitar în vederea soluționării litigiului pendinte în fața sa.

52 În al doilea rând, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, numai instanța națională sesizată cu acțiunea principală și care trebuie să își asume responsabilitatea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată are competența să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea unei hotărâri preliminare pentru a fi în măsură să pronunțe propria hotărâre, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții (Hotărârea din 15 decembrie 1995, Bosman, C-415/93, Rec., p. I-4921, punctul 59, și Hotărârea din 15 iunie 2006, Acereda Herrera, C-466/04, Rec., p. I-5341, punctul 47).

53 Cu toate acestea, Curtea nu se poate pronunța asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională atunci când este evident că interpretarea unei norme

comunitare, solicitată de instanța națională, nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul acțiunii principale, atunci când problema ridicată este ipotetică sau când Curtea nu dispune de elementele de fapt sau de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care i-au fost adresate (Hotărârea Bosman, citată anterior, punctul 61, Hotărârea Acereda Herrera, citată anterior, punctul 48, și Hotărârea din 5 decembrie 2006, Cipolla și alții, C-94/04 și C-202/04, Rec., p. I-11421, punctul 25).

54 În această privință, decizia de trimitere trebuie să indice motivele exacte care au determinat instanța națională să reflecteze asupra interpretării dreptului comunitar și să aprecieze ca necesar să adreseze întrebări preliminare Curții. În acest context, este indispensabil ca instanța națională să ofere un minimum de explicații cu privire la motivele care au stat la baza alegerii prevederilor comunitare a căror interpretare o solicită și cu privire la legătura pe care o stabilește între aceste prevederi și legislația națională aplicabilă litigiului din acțiunea principală (Ordonanța din 7 aprilie 1995, Grau Gomis și alții, C-167/94, Rec., p. I-1023, punctul 9, Hotărârea din 6 decembrie 2005, ABNA și alții, C-453/03, C-11/04, C-12/04 și C-194/04, Rec., p. I-10423, punctul 46, Hotărârea din 6 martie 2007, Placanica și alții, C-338/04, C-359/04 și C-360/04, Rep., p. I-1891, punctul 34, precum și Hotărârea din 19 aprilie 2007, Asemfo, C-295/05, Rep., p. I-2999, punctul 33).

55 Or, trebuie să se constate că, în ceea ce privește cea de a zecea întrebare a sa, instanța de trimitere nu furnizează nicio indicație referitoare la prevederile de drept comunitar a căror interpretare o solicită și nicio explicație cu privire la legătura pe care o stabilește între aceste prevederi și legislația națională aplicabilă litigiului din cauza principală sau obiectul litigiului respectiv.

56 În consecință, cea de a zecea întrebare este inadmisibilă.

57 În al treilea rând, trebuie amintit că necesitatea de a ajunge la o interpretare a dreptului comunitar care să îi fie utilă instanței naționale presupune ca aceasta din urmă să definească situația de fapt și contextul legislativ în care se încadrează întrebările

adresate sau, cel puțin, să explice ipotezele de fapt pe care se întemeiază aceste întrebări (a se vedea Hotărârea din 26 ianuarie 1993, Telemarsicabruzzo și alții, C-320/90-C-322/90, Rec., p. I-393, punctul 6, Hotărârea din 14 iulie 1998, Bettati, C-341/95, Rec., p. I-4355, punctul 67, Hotărârea din 21 septembrie 1999, Albany Internațional, C-67/96, Rec., p. I-5751, punctul 39, precum și Hotărârea Cipolla și alții, citată anterior, punctul 25).

58 Aceste cerințe sunt valabile în special în domeniul concurenței, care se caracterizează prin situații de fapt și de drept complexe (Hotărârile citate anterior Telemarsicabruzzo și alții, punctul 7, Bettati, punctul 68, și Albany Internațional, punctul 39).

59 Or, în prezenta cauză, după cum arată avocatul general la punctul 27 din concluzii, se pare că, solicitând interpretarea dispozițiilor tratatului privind concurența în cea de a doua întrebare, instanța de trimitere a avut în vedere, în esență, articolul 86 alineatul (1) CE coroborat cu articolul 82 CE.

60 În temeiul jurisprudenței Curții, un stat membru încalcă interdicțiile prevăzute de aceste două dispoziții atunci când întreprinderea în cauză ajunge, prin simpla exercitare a drepturilor speciale sau exclusive care i-au fost conferite, să își exploateze poziția dominantă în mod abuziv sau atunci când aceste drepturi sunt susceptibile să creeze o situație în care această întreprindere ajunge să săvârșească astfel de abuzuri (Hotărârea din 12 septembrie 2000, Pavlov și alții, C-180/98-C-184/98, Rec., p. I-6451 punctul 127, Hotărârea din 25 octombrie 2001, Ambulanz Glöckner, C-475/99, Rec., p. I-8089, punctul 39, și Hotărârea din 30 martie 2006, Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, C-451/03, Rec., p. I-2941, punctul 23).

61 Totuși, decizia de trimitere nu cuprinde nicio indicație privind, în special, definiția pieței relevante, calculul cotelor de piață deținute de diferitele întreprinderi care activează pe piața respectivă și presupusul abuz de poziție dominantă.

62 În consecință, trebuie să se considere că, în măsura în care se referă la dispozițiile tratatului privind concurența, cea de a doua întrebare este inadmisibilă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 februarie 2005, Viacom Outdoor, C-134/03, Rec., p. I-1167, punctele 25-29).

63 Pentru aceleași motive, trebuie să se considere că a noua întrebare este inadmisibilă.

64 În al patrulea rând, trebuie să se verifice în ce măsură Curtea este competentă în prezenta cauză pentru a se pronunța cu privire la articolul 49 CE, din moment ce este cert că toate elementele litigiului din cauza principală se limitează la interiorul unui singur stat membru.

65 Într-adevăr, o legislație națională precum cea în discuție în cauza principală, care este aplicabilă fără a face distincție între resortisanții italieni și resortisanții altor state membre, nu poate intra, de regulă, sub incidența dispozițiilor prevăzute de tratat referitoare la libertatea de a presta servicii decât în măsura în care aceasta se aplică unor situații care au legătură cu schimburile intracomunitare (Hotărârea din 15 decembrie 1982, Oosthoek's Uitgeversmaatschappij, 286/81, Rec., p. 4575, punctul 9, și Hotărârea din 11 septembrie 2003, Anomar și alții, C-6/01, Rec., p. I-8621, punctul 39).

66 Or, nu este exclus ca, în acțiunea principală, întreprinderi stabilite în alte state membre decât Republica Italiană să fi fost sau să fie interesate să furnizeze serviciile respective (a se vedea în acest sens Hotărârea din 25 aprilie 1996, Comisia/Belgia, C-87/94, Rec., p. I-2043, punctul 33, și Hotărârea din 13 octombrie 2005, Parking Brixen, C-458/03, Rec., p. I-8585, punctul 55).

67 Constatarea unei legături cu schimburile intracomunitare se va prezuma în cazul în care piața în cauză prezintă un interes transfrontalier cert (Hotărârea din 13 noiembrie 2007, Comisia/Irlanda, C-507/03, Rep., p. I-9777, punctul 29), aspect a cărui verificare este de competența instanței de trimitere.

68 În orice caz, trebuie să se răspundă la cea de a doua întrebare adresată Curții în prezenta cauză în măsura în care aceasta vizează articolul 49 CE.

69 Într-adevăr, un astfel de răspuns poate fi util pentru instanța de trimitere în ipoteza în care dreptul național ar impune ca unui resortisant italian să i se acorde aceleași drepturi precum acelea conferite de dreptul comunitar unui resortisant al unui alt stat membru aflat în aceeași situație (Hotărârea din 5 decembrie 2000, Guimont C-448/98, Rec., p. I-10663, punctul 23, Hotărârea din 5 martie 2002, Reisch și alții, C-515/99, C-519/99-C-524/99 și C-526/99-C-540/99, Rec., p. I-2157, punctul 26, Hotărârea Anomar și alții, citată anterior, punctul 41, Hotărârea Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti, citată anterior, punctul 29, precum și Hotărârea Cipolla și alții, citată anterior, punctul 30).

70 În consecință, Curtea are competența de a se pronunța cu privire la interpretarea articolului 49 CE.

71 Prin urmare, cea de a doua întrebare este admisibilă în măsura în care se referă la articolul 49 CE.

Cu privire la a doua, la a patra și la a cincea întrebare

72 A doua, a patra și a cincea întrebare se referă, toate, în esență, la problema dacă prevederile articolului 49 CE sau ale NCRC se opun, în materie de difuzare a

programelor de televiziune, unei legislații naționale a cărei aplicare determină faptul că un operator titular al unei concesiuni este în imposibilitate de a emite în situația neatribuirii frecvențelor radio de emisie.

73 Desigur, în cadrul celei de a doua întrebări, Curtea nu ar putea răspunde în lumina articolului 49 CE decât în măsura în care această întrebare are în vedere legislația italiană, și anume articolul 3 alineatul 7 din Legea nr. 249/1997, care este anterioară aplicării NCRC, după cum rezultă din articolul 28 alineatul (1) din directiva-cadru, din articolul 18 alineatul (1) din Directiva privind autorizarea și din articolul 9 din Directiva „concurență".

74 De asemenea, a patra și a cincea întrebare nu au în vedere decât NCRC, din moment ce acestea se referă numai la legislația națională posterioară datei aplicării acestuia, și anume la prevederile Legii nr. 112/2004.

75 Totuși, pe de o parte, cea de a doua întrebare are în vedere de asemenea legislația italiană posterioară aplicării NCRC, și anume articolul 1 din Decretul-lege nr. 352/2003.

76 Pe de altă parte, după cum a arătat Comisia în observațiile prezentate Curții, NCRC a pus în aplicare prevederile tratatului, în special cele referitoare la libertatea de a presta servicii, în domeniul rețelelor și serviciilor de comunicații electronice, astfel cum sunt definite la articolul 2 literele (a) și (c) din directiva-cadru, la articolul 2 alineatul (1) din Directiva privind autorizarea și la articolul 1 punctele 1 și 3 din Directiva „concurență".

77 A doua, a patra și a cincea întrebare trebuie să fie analizate, așadar, împreună, întrucât s-a precizat că răspunsurile date cu privire la NCRC nu sunt pertinente decât începând de la data aplicării acestuia, astfel cum este prevăzută la articolul 28 alineatul (1) din directiva-cadru, la articolul 18 alineatul (1) din Directiva privind autorizarea și la articolul 9 din Directiva „concurență”.

78 Pentru a răspunde acestei întrebări într-un mod util pentru instanța de trimitere, trebuie amintit că tratatul nu impune abolirea totală a monopolurilor naționale cu caracter comercial, ci prevede organizarea acestora astfel încât să se asigure excluderea oricărei discriminări între resortisanții statelor membre cu privire la condițiile de aprovizionare și de desfacere (Hotărârea din 23 octombrie 1997, Franzén, C-189/95, Rec., p. I-5909, punctul 38 și jurisprudența citată).

79 Totuși, articolul 49 CE se opune aplicării oricăror reglementări naționale care conduc la o prestare de servicii între statele membre mai dificilă decât cea realizată exclusiv în cadrul unui stat membru (Hotărârea din 8 septembrie 2005, Mobistar și Belgacom Mobile, C-544/03 și C-545/03, Rec., p. I-7723, punctul 30).

80 În domeniul rețelelor și serviciilor de comunicații electronice, aceste principii au fost puse în aplicare prin NCRC.

81 Într-adevăr, articolul 8 din directiva-cadru impune statelor membre obligația de a se asigura că autoritățile naționale de reglementare iau toate măsurile rezonabile care vizează promovarea concurenței în furnizarea serviciilor de comunicații electronice, garantând că nu există niciun fel de denaturare sau de restricție a concurenței în sectorul comunicațiilor electronice și eliminând obstacolele rămase în ceea ce privește furnizarea serviciilor respective la nivel european.

82 De asemenea, articolul 2 alineatul (2) din Directiva „concurență” impune statelor membre să adopte toate măsurile necesare pentru a se asigura că orice întreprindere are dreptul de a furniza servicii de comunicații electronice sau de a instala, de a extinde sau de a furniza rețele de comunicații electronice.

83 Articolul 3 alineatul (1) din Directiva privind autorizarea impune, pe de altă parte, statelor membre să garanteze libertatea de a furniza rețele și servicii de comunicații electronice și le interzice să împiedice o întreprindere să furnizeze aceste rețele și servicii, cu excepția cazului în care acest lucru este necesar pe baza motivelor stabilite la articolul 46 alineatul (1) CE.

84 În acest scop, articolul 3 alineatul (2) din Directiva privind autorizarea prevede că furnizarea de rețele sau de servicii de comunicații electronice poate să fie supusă numai unei autorizări generale.

85 Cu privire la acest aspect, trebuie să se precizeze că, în domeniul emisiunilor radiotelevizate, libertatea de a presta servicii, astfel cum este consacrată la articolul 49 CE și pusă în aplicare în acest domeniu prin NCRC, impune nu numai concesionarea de autorizații de emisie, ci și acordarea de frecvențe radio de emisie.

86 Într-adevăr, un operator nu și-ar putea exercita în mod efectiv drepturile conferite de dreptul comunitar în ceea ce privește accesul pe piața difuzării programelor de televiziune în lipsa unor frecvențe radio de emisie.

87 În acest scop, articolul 9 alineatul (1) din directiva-cadru prevede că „[s]tatele membre asigură gestionarea eficientă a frecvențelor radio pentru servicii de comunicații electronice pe teritoriul lor”.

88 De asemenea, articolul 5 alineatul (1) din Directiva privind autorizarea precizează că, atunci când este posibil, în special în cazurile în care riscul unui bruiaj dăunător este neglijabil, statele membre nu condiționează utilizarea frecvențelor radio de acordarea drepturilor individuale de utilizare, ci includ condițiile de utilizare a acestor frecvențe radio în autorizația generală.

89 Pe de altă parte, articolul 4 punctul 1 din Directiva „concurență" interzice statelor membre să acorde drepturi exclusive sau speciale de utilizare a frecvențelor radio pentru furnizarea serviciilor de comunicații electronice.

90 În prezenta cauză, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la criteriile puse în aplicare pentru acordarea frecvențelor radio în scopul funcționării pe piața difuzării programelor de televiziune în mod analogic.

91 Într-adevăr, pe de o parte, instanța de trimitere nu solicită Curții să se pronunțe cu privire la criteriile puse în aplicare, în temeiul Legii nr. 249/1997, pentru concesionarea drepturilor de funcționare pe piața difuzării programelor de televiziune în mod analogic. Aceste criterii nu sunt contestate nici de Centro Europa 7, nici în fața instanței de trimitere, nici în observațiile pe care aceasta le-a prezentat Curții, întrucât societății Centro Europa 7 i s-a acordat o concesiune în temeiul criteriilor menționate.

92 Așadar, nu este necesar să se pronunțe Curtea cu privire la aceste criterii.

93 Instanța de trimitere nu are îndoieli în ceea ce privește conformitatea Legii nr. 249/1997 cu dreptul comunitar decât în măsura în care articolul 3 alineatul 7 a instituit un regim tranzitoriu în favoarea canalelor existente care a avut drept efect să împiedice accesul operatorilor care nu dețin frecvențe radio, precum Centro Europa 7, pe piața în cauză.

94 Pe de altă parte, instanța de trimitere nu solicită Curții să se pronunțe cu privire la criteriile aplicate în temeiul Legii nr. 112/2004 pentru concesionarea drepturilor de funcționare pe piața difuzării programelor de televiziune în modurile digital și analogic decât în măsura în care aceste criterii au consolidat regimul tranzitoriu instituit în favoarea canalelor existente prin articolul 1 din Decretul-lege nr. 352/2003, care a avut drept efect să împiedice acordarea de frecvențe radio pentru funcționarea pe piața difuzării programelor de televiziune în mod analogic pentru operatori care dețineau totuși concesiuni acordate în temeiul Legii nr. 249/1997.

95 În această privință, trebuie arătat că aplicarea succesivă a regimurilor tranzitorii instituite în favoarea canalelor existente prin articolul 3 alineatul 7 din Legea nr. 249/1997 și prin articolul 1 din Decretul-lege nr. 352/2003 a avut drept efect să împiedice accesul la piața în cauză pentru operatorii care nu dispun de frecvențe radio de emisie.

96 Trebuie să se considere de asemenea că, prin faptul că prevede o autorizație generală de funcționare pe piața serviciilor radiodifuzate exclusiv în favoarea canalelor existente, articolul 23 alineatul 5 din Legea nr. 112/2004 a consolidat efectul restrictiv constatat la punctul precedent.

97 Într-adevăr, pe de o parte, prin aceea că limitează în fapt numărul operatorilor care pot emite pe piața în cauză, aceste măsuri sunt și/sau au fost susceptibile să împiedice prestarea de servicii în domeniul difuzării programelor de televiziune.

98 Pe de altă parte, aceste măsuri au și/sau au avut drept efect să imobilizeze structurile pieței naționale și să protejeze poziția operatorilor naționali deja activi pe piața menționată.

99 În consecință, articolul 49 CE și, începând de la data aplicării acestora, articolul 9 alineatul (1) din directiva-cadru, articolul 5 alineatul (1) din Directiva privind autorizarea și articolul 4 punctul 1 din Directiva „concurență” se opun unor asemenea măsuri, cu excepția cazului în care sunt justificate.

100 În această privință, trebuie amintit că din jurisprudența Curții reiese că un regim de licențe care limitează numărul operatorilor de pe teritoriul național poate fi justificat prin obiective de interes general (a se vedea în acest sens Hotărârea Placanica și alții, citată anterior, punctul 53), cu condiția ca restricțiile care decurg din aceasta să fie adecvate și să nu depășească ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivele menționate.

101 Astfel, NCRC permite în mod expres statelor membre, în temeiul articolului 1 alineatul (3) din directiva-cadru, să adopte sau să mențină, cu respectarea dreptului comunitar, prevederi care urmăresc atingerea unor obiective de interes general, în special în ceea ce privește politica audiovizuală.

102 De asemenea, articolul 5 alineatul (2) primul paragraf din Directiva privind autorizarea permite statelor membre să acorde drepturi de utilizare a frecvențelor radio pe o bază individuală în vederea respectării obiectivului utilizării eficiente a frecvențelor radio, astfel cum este prevăzut de directiva-cadru.

103 Totuși, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 34 și 37 din concluzii, pentru a fi justificat, un asemenea regim, care, în principiu, aduce atingere articolului 49 CE și NCRC, trebuie nu numai să fie subordonat unor obiective de interes general, ci

și să fie organizat pe baza unor criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale (a se vedea în acest sens Hotărârea Placanica și alții, citată anterior, punctul 49 și jurisprudența citată).

104 Astfel, articolul 9 alineatul (1) din directiva-cadru prevede că statele membre se asigură că alocarea și atribuirea frecvențelor radio de către autoritățile naționale de reglementare se bazează pe criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale.

105 În plus, în cazul în care este necesară acordarea unor drepturi individuale de utilizare a frecvențelor radio, aceste drepturi trebuie să fie acordate, în temeiul articolului 5 alineatul (2) al doilea paragraf din Directiva privind autorizarea, „prin proceduri deschise, transparente și nediscriminatorii”.

106 De asemenea, în temeiul articolului 7 alineatul (3) din Directiva privind autorizarea, „atunci când acordarea drepturilor de utilizare pentru frecvențele radio trebuie limitată, statele membre acordă astfel de drepturi în funcție de criterii de selecție care trebuie să fie obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale”.

107 Această cerință este confirmată de articolul 4 punctul 2 din Directiva „concurență”, potrivit căruia alocarea frecvențelor radio pentru serviciile de comunicații electronice se bazează pe criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale.

108 Or, în acțiunea principală, reiese din elementele prezentate de instanța de trimitere că, în temeiul Legii nr. 249/1997, atribuirea frecvențelor radio unui număr limitat de operatori nu a fost pusă în aplicare potrivit unor astfel de criterii.

109 Într-adevăr, pe de o parte, respectivele frecvențe radio au fost atribuite în fapt canalelor existente, în temeiul regimului tranzitoriu instituit de articolul 3 alineatul 7 din Legea nr. 249/1997, cu toate că unora dintre aceste canale nu le fuseseră acordate concesiuni în cadrul acestei legi.

110 Pe de altă parte, unor operatori precum Centro Europa 7 nu le-au fost atribuite frecvențe radio, cu toate că le fuseseră acordate concesiuni în cadrul legii menționate.

111 În consecință, indiferent de obiectivele urmărite de Legea nr. 249/1997 în ceea ce privește regimul de acordare a frecvențelor radio unui număr limitat de operatori, trebuie să se considere că articolul 49 CE se opunea unui astfel de regim.

112 Aceeași apreciere se impune în ceea ce privește regimul de acordare a frecvențelor radio unui număr limitat de operatori în temeiul Legii nr. 112/2004, în sensul că acest regim nu a fost pus în aplicare pe baza unor criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale, cu încălcarea articolului 49 CE și, începând de la data aplicării acestora, cu încălcarea articolului 9 alineatul (1) din directiva-cadru, a articolului 5 alineatul (2) al doilea paragraf și a articolului 7 alineatul (3) din Directiva privind autorizarea, precum și a articolului 4 punctul 2 din Directiva „concurență”.

113 Într-adevăr, în temeiul Legii nr. 112/2004 menționate, frecvențele radio au fost acordate canalelor existente și acestea din urmă au fost autorizate să emită în temeiul regimului tranzitoriu instituit de articolul 1 din Decretul-lege nr. 352/2003, care nu a făcut decât să prelungească regimul tranzitoriu instituit de Legea nr. 249/1997.

114 În orice caz, restricțiile constatate mai sus nu ar putea fi justificate prin necesitatea de a asigura o trecere rapidă către difuzarea programelor de televiziune în mod digital.

115 Într-adevăr, independent de problema dacă un astfel de obiectiv poate constitui un obiectiv de interes general susceptibil să justifice asemenea restricții, trebuie să se constate, astfel cum a arătat în mod întemeiat Comisia în observațiile prezentate Curții, că legislația italiană, în special Legea nr. 112/2004, nu se limitează la a atribui operatorilor existenți un drept prioritar de a obține frecvențele radio, ci le rezervă acest drept în exclusivitate, fără limite temporale în ceea ce privește situația privilegiată atribuită acestor operatori și fără a prevedea o obligație de restituire a frecvențelor radio excedentare după trecerea la difuzarea programelor de televiziune în mod digital.

116 Având în vedere ansamblul aprecierilor de mai sus, trebuie să se răspundă la a doua, la a patra și la a cincea întrebare, analizate împreună, că articolul 49 CE și, începând de la data aplicării acestora, articolul 9 alineatul (1) din directiva-cadru, articolul 5 alineatul (1) și alineatul (2) al doilea paragraf și articolul 7 alineatul (3) din Directiva privind autorizarea, precum și articolul 4 din Directiva „concurență” trebuie interpretate în sensul că se opun, în materie de difuzare a programelor de televiziune, unei legislații naționale a cărei aplicare are drept efect ca un operator titular al unei concesiuni să fie în imposibilitate de a emite în lipsa unor frecvențe radio de emisie acordate pe baza unor criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale.

Cu privire la prima și la a treia întrebare

117 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită Curții, în esență, să stabilească dacă prevederile articolului 10 din CEDO, în măsura în care articolul 6 UE face referire la aceasta, se opun, în materie de difuzare a programelor de televiziune, unei legislații naționale a cărei aplicare are drept efect ca un operator titular al unei concesiuni, precum Centro Europa 7, să fie în imposibilitate de a emite în lipsa acordării unor frecvențe radio de emisie.

118 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la obligația care decurge din eventualul efect direct al articolului 17 din Directiva privind autorizarea, începând de la data aplicării acesteia, pentru statul membru care ar fi acordat concesiuni pentru activitatea de difuzare a programelor de televiziune, de a le pune în conformitate cu dreptul comunitar și, prin urmare, de a atribui societății Centro Europa 7 frecvențele radio de emisie necesare desfășurării activității menționate.

119 Prin intermediul acestor întrebări, instanța de trimitere urmărește, așadar, să verifice existența unor încălcări ale dreptului comunitar pentru a se pronunța cu privire la o cerere de reparare a prejudiciilor care rezultă din acestea.

120 Or, din răspunsul dat la a doua, la a patra și la a cincea întrebare reiese că articolul 49 CE și, începând de la data aplicării acestora, articolul 9 alineatul (1) din directiva-cadru, articolul 5 alineatul (1) și alineatul (2) al doilea paragraf și articolul 7 alineatul (3) din Directiva privind autorizarea, precum și articolul 4 din Directiva „concurență” trebuie interpretate în sensul că se opun, în materie de difuzare a

programelor de televiziune, unei legislații naționale a cărei aplicare are drept efect faptul că un operator titular al unei concesiuni este în imposibilitate de a emite în lipsa frecvențelor radio de emisie acordate pe baza unor criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale.

121 Prin urmare, acest răspuns permite, prin el însuși, instanței de trimitere să se pronunțe cu privire la cererea de reparare a prejudiciilor suferite formulată de Centro Europa 7.

122 În consecință, având în vedere răspunsul dat de Curte la a doua, la a patra și la a cincea întrebare, nu este necesar să se răspundă la prima și la cea de a treia întrebare.

Cu privire la a șasea, la a șaptea și la a opta întrebare

123 Prin intermediul celei de a șasea, al celei de a șaptea și al celei de a opta întrebări, instanța de trimitere solicită Curții să se pronunțe cu privire la condițiile de punere în aplicare, de către statele membre, a derogării prevăzute la articolul 5 alineatul (2) al doilea paragraf din Directiva privind autorizarea și la articolul 4 din Directiva „concurență”.

124 Or, reiese din răspunsul dat la a patra și la a cincea întrebare că, începând de la data aplicării acestora, articolul 5 alineatul (2) al doilea paragraf din Directiva privind autorizarea și articolul 4 din Directiva „concurență” trebuie interpretate în sensul că se opun, în materie de difuzare a programelor de televiziune, unei legislații naționale

a cărei aplicare are drept efect faptul că un operator titular al unei concesiuni este în imposibilitate de a emite în lipsa frecvențelor radio de emisie acordate pe baza unor criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale.

125 Din acest răspuns rezultă astfel că respectarea unor criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale constituie o condiție necesară pentru punerea în aplicare a derogării prevăzute la articolul 5 alineatul (2) al doilea paragraf din Directiva privind autorizarea și la articolul 4 din Directiva „concurență”.

126 Prin urmare, nu este necesară pronunțarea cu privire la alte condiții eventuale de punere în aplicare a respectivei derogări, precum cele menționate în a șasea, în a șaptea și în a opta întrebare.

127 În consecință, având în vedere răspunsul dat de Curte la a patra și la a cincea întrebare, analizate împreună cu cea de a doua întrebare, nu este necesar să se răspundă la a șasea, la a șaptea și la a opta întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

128 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

Articolul 49 CE și, începând de la data aplicării acestora, articolul 9 alineatul (1) din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (Directivă-cadru), articolul 5 alineatul (1) și alineatul (2) al doilea paragraf și articolul 7 alineatul (3) din Directiva 2002/20/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind autorizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice (Directiva privind autorizarea), precum și articolul 4 din Directiva 2002/77/CE a Comisiei din 16 septembrie 2002 privind concurența pe piețele de rețele și servicii de comunicații electronice trebuie interpretate în sensul că se opun, în materie de difuzare a programelor de televiziune, unei legislații naționale a cărei aplicare are drept efect faptul că un operator titular al unei concesiuni este în imposibilitate de a emite în lipsa frecvențelor radio de emisie acordate pe baza unor criterii obiective, transparente, nediscriminatorii și proporționale.

Semnături